

Народна банка Србије

СЕКТОР ЗА НАДЗОР НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА
ОДЕЉЕЊЕ ЗА НАДЗОР НАД ДЕЛАТНОШЋУ
ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА

**СЕКТОР ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ
ФОНДОВА У СРБИЈИ**

Извештај за прво тромесечје 2024. године

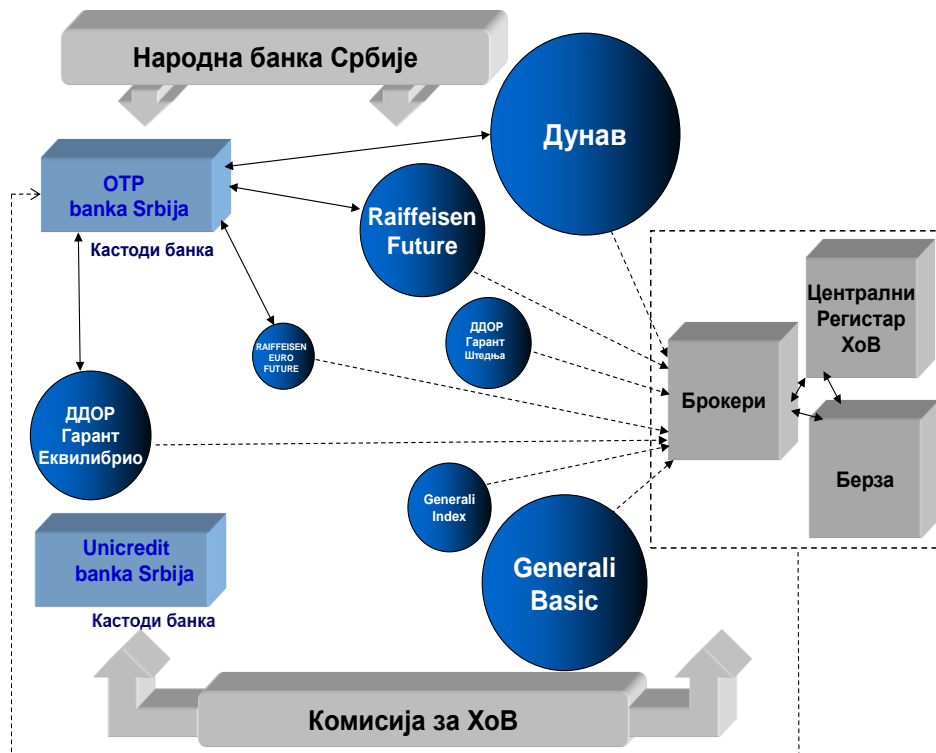
Садржај:

1. Учесници на тржишту добровољних пензијских фондова	3
2. Нето имовина добровољних пензијских фондова	4
3. Структура имовине добровољних пензијских фондова	4
4. Принос од улагања.....	6
5. Накнаде друштава за управљање.....	6
6. Обим трговања хартијама од вредности и трансакциони трошкови.....	7
7. Број и структура корисника	8
8. Уплате, исплате и пренос средстава.....	10

1. Учесници на тржишту добровољних пензијских фондова

На тржишту добровољних пензијских фондова, на крају првог тромесечја 2024. године (као и на крају 2023) пословала су четири друштва за управљање, која су управљала имовином седам добровољних пензијских фондова, две кастоди банке, пет банака посредника и једно друштво за осигурање посредник.¹

Слика: Учесници на тржишту добровољних пензијских фондова

На крају првог тромесечја 2024. године, у друштвима за управљање била су запослена 132 лица, што је за четири запослена више него на крају 2023. године.

Народна банка Србије, на основу положеног стручног испита и испуњених осталих прописаних услова, издаје дозволу за обављање послова информисања о пословању добровољних пензијских фондова (агенти продаје). На крају првог тромесечја 2024. године, у односу на претходно тромесечје, није било промене у броју дозвола за обављање послова агента продаје (укупно 1.085).²

Друштва за управљање, банке и друштва за осигурање као посредници могу ангажовати агенте продаје. На крају првог тромесечја 2024. године друштва за управљање ангажовала су 111 агената продаје, банке посредници њих 458, а друштво за осигурање 87 агената продаје.

¹ Raiffeisen banka a.d. Beograd, OTP banka Srbija a.d. Novi Sad, NLB Komercijalna banka a.d. Beograd, Addiko Banka a.d. Beograd и АИК Банка a.d. Beograd, као и Акционарско друштво за осигурање „ДДОР Нови Сад” Нови Сад.

² Стручни испит за стицање дозволе за обављање послова информисања о пословању добровољних пензијских фондова организује се два пута годишње, по правилу, у мају и децембру.

2. Нето имовина добровољних пензијских фондова

Нето имовина фондова на крају првог тромесечја 2024. године износила је 55,6 милијарди динара и већа је за 3,4% него на крају 2023. године. На промену вредности нето имовине утичу нето уплате доприноса³ у фондове, исплате средстава из фондова и добит коју фондови остварују од улагања. У првом тромесечју 2024. године укупне нето уплате износили су 1,2 милијарде динара, чланови који испуњавају прописане услове повукли су 521,8 милиона динара, док је принос од улагања имовине фондова износио 1,2 милијарде динара.

На крају првог тромесечја 2024. године нето имовина фондова износила је 55,6 милијарди динара.

Нето имовина у сектору на крају периода
(у млрд RSD)

2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024. Т1
28,9	32,8	36,2	40,2	45,2	47,0	49,1	48,2	53,8	55,6

Извор: Народна банка Србије.

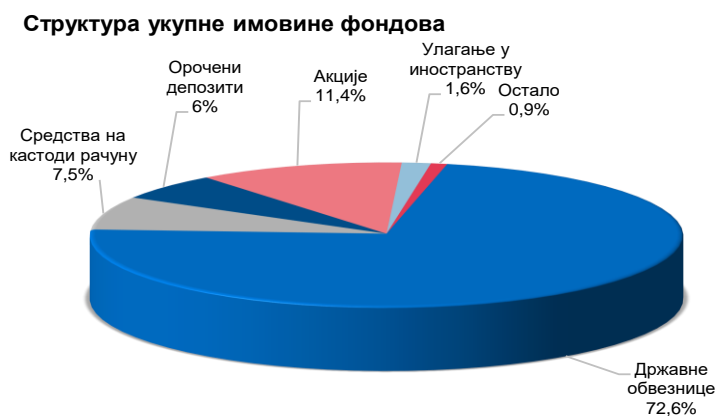
Тржишна концентрација у сектору⁴ на крају првог тромесечја 2024. године, мерена Херфиндал–Хиршмановим индексом, износила је 2.772 поена, што указује на и даље високу концентрацију на тржишту добровољних пензијских фондова.

Ако се фондови посматрају према висини нето имовине фонда у односу на висину нето имовине сектора, три највећа фонда заједно остварују тржишно учешће од 82%, док највећи фонд има удео од 42%.

3. Структура имовине добровољних пензијских фондова

На крају првог тромесечја 2024. године структура улагања имовине фондова није знатно измењена у односу на претходни период. Највећи удео су имале државне обвезнице, које су чиниле 72,6% укупне имовине, средства на кастоди рачунима и орочени депозити код банака чинили су 13,5%, акције домаћих правних лица 11,4%, док су улагања у иностранству чинила 1,6% укупне имовине фондова.⁵

Највише средстава уложено је у обвезнице Републике Србије – 72,6%.

Извор: Народна банка Србије.

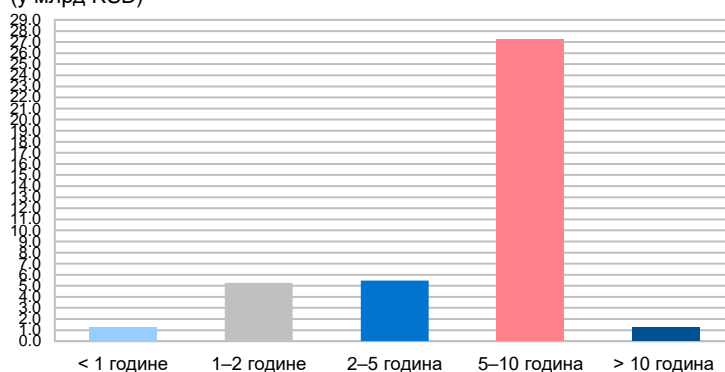
³ Нето уплате доприноса су укупне уплате умањене за накнаду приликом уплате.

⁴ Посматрано према учешћу фондова у укупној нето имовини.

⁵ Остала улагања имовине односе се на инвестиционе јединице отворених инвестиционих фондова и потраживања.

Порtfолио државних дужничких хартија од вредности (обвезнице Републике Србије) задржао је и на крају овог периода доминантну позицију у укупној имовини фондова, уз повећање учешћа са 70,1%, колико је износило крајем 2023. године, на 72,6%. У структури државних хартија од вредности обвезнице у домаћој валути учествују са 58,6%, а обвезнице у еврима са 14%.

Рочна структура улагања у државне дужничке хартије од вредности (у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Рочна структура портфолија државних дужничких хартија од вредности донекле је измењена у односу на крај 2023. године, с обзиром на то да је током првог тромесечја 2024. године смањено учешће краткорочних обвезница Републике Србије (услед доспећа), као и повећано учешће државних обвезница рочности од пет до десет година. На крају првог тромесечја 2024. године 3,2% дужничких хартија од вредности имало је рок доспећа до годину дана, 13% од једне до две године, 13,5% од две до пет година, 67,2% од пет до десет година и 3,1% преко десет година.

Просечна рочност средстава⁶ уложених у државне обвезнице на крају првог тромесечја 2024. године износила је 6,7 година (5,5 година на крају 2023).

Агрегатна изложеност акцијама домаћих правних лица износила је 11,4% укупне имовине фондова и није се знатније мењала у односу на претходни период.

У првом тромесечју 2024. године поједини фондови улагали су у акције страних правних лица на иностраним берзама, тако да је улагање у акције страних правних лица у иностранству чинило 1,6% укупне имовине фондова.

Валутна структура укупне имовине није знатно промењена у односу на претходни период и приказана је у наставку.

Валутна структура имовине ДПФ (у %)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024. Т1
RSD	87%	87%	86%	87%	87%	86%	86%	85%	78%	79%
EUR	13%	13%	13%	12%	13%	14%	14%	15%	22%	19%
USD	-	-	1%	1%	-	-	-	-	-	2%

Извор: Народна банка Србије.

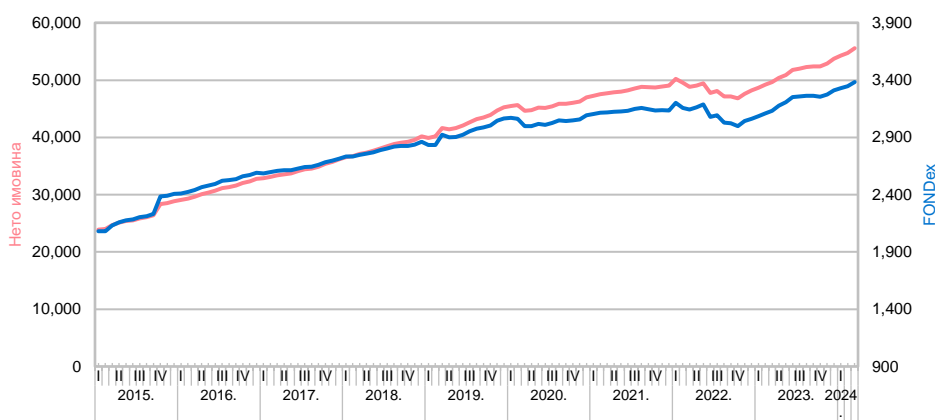
⁶ Рочност хартија пондерисана њиховим уделом у укупним улагањима у државне дужничке хартије од вредности.

4. Принос од улагања

На крају првог тромесечја 2024. године *FONDex*⁷ је достигао вредност од 3.384,77⁸ (3.311,07 на крају 2023). Принос *FONDex*-а, индекса који представља пондерисани просек приноса свих фондова, за последњу годину дана износи 8%, за последњих пет година – 3%, док принос *FONDex*-а од почетка пословања фондова износи 7,3%.

Ако се има у виду структура улагања имовине фонда, на принос утичу: промена вредности државних дужничких хартија од вредности,⁹ промена вредности акција, промена вредности инвестиционих јединица отворених инвестиционих фондова, висина референтне каматне стопе, висине каматних стопа банака и промене курса динара према еврџу.

Кретање вредности нето имовине и *FONDex*-а
(у млн RSD и јединицама)

Извор: Народна банка Србије.

5. Накнаде друштава за управљање

Сагласно Закону о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима, друштво за управљање наплаћује две врсте накнада (накнаду за услуге друштва за управљање и накнаду за пренос рачуна члана фонда) које плаћа члан фонда у складу с правилником о тарифи друштва за управљање. Накнада за услуге друштва за управљање обухвата накнаду приликом уплате пензијског доприноса и накнаду за управљање фондом.

Накнада приликом уплате пензијског доприноса је трошак који члан фонда плаћа као проценат од сваке извршене уплате доприноса и у првом тромесечју 2024. године просечна стопа ове накнаде износила је 2,2% (исто као и у претходном тромесечју). Укупан износ наплаћене накнаде приликом уплате доприноса у првом тромесечју 2024. године износио је 26,2 милиона динара, односно 14% укупно наплаћених накнада.

⁷ *FONDex* је индекс који представља кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова на тржишту.

⁸ На дан када је први добровољни пензијски фонд почео с радом, 15. новембра 2006, почетна вредност *FONDex*-а износила је 1.000.

⁹ Пад каматне стопе утиче на раст цене дужничке хартије од вредности и обрнуто. Цене инструмената дуже рочности осетљивије су на промене каматних стопа.

Накнада за управљање фондом, која се обрачунава по стопи од највише 1,25% годишње од вредности нето имовине добровољног пензијског фонда, обрачунава се свакодневно и садржана је директно у вредности инвестиционе јединице, при чему обрачуната и објављена вредност инвестиционе јединице јесте вредност након одбитка накнаде за управљање фондом. У првом тромесечју 2024. године укупна накнада за управљање фондом износила је 168,3 милиона динара, што представља 86% укупно наплаћених накнада.

Износ наплаћених накнада друштвима за управљање
(у млн RSD)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024. Т1
Накнада приликом уплате	53,0	56,8	61,0	66,3	71,8	76,2	80,9	85,1	94,5	26,2
Накнада за управљање	544,9	614,4	678,7	474,0	526,7	567,9	599,4	599,0	633,4	168,3

Извор: Народна банка Србије.

6. Обим трговања хартијама од вредности и трансакциони трошкови

У првом тромесечју 2024. године обим трговања хартијама од вредности који су остварили добровољни пензијски фондови износио је 19,6 милијарди динара, а просечно учешће ових фондова у промету на Београдској берзи у истом периоду износило је 16,6%.

Трговање добровољних пензијских фондова хартијама од вредности
(у млрд RSD)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024. Т1
Обим промета ХоВ	14,5	11,5	24,2	16,1	48,7	26,3	33,5	11,9	27,9	19,6
Куповина	7,9	6,4	14,7	9,3	27,1	13,8	18,6	6,0	14,0	11,6
Београдска берза	0,9	1,1	3,7	2,7	3,2	2,7	1,9	1,6	0,6	0,6
Ванберзанско трговање	1,8	1,1	5,8	3,2	16,7	7,6	13,7	2,3	7,5	3,7
Инострана берза	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,9
Аукције државних ХоВ	5,2	4,2	5,1	3,4	7,1	3,6	3,0	2,1	5,9	7,3
Продаја	3,6	3,0	7,4	5,5	19,6	11,2	12,0	3,8	11,5	5,5
Београдска берза	0,5	1,9	2,7	3,2	1,4	3,1	3,7	0,8	1,1	0,7
Ванберзанско трговање	3,2	1,1	4,7	2,3	18,1	8,1	8,3	3,0	10,3	4,9
Доспеће	2,9	2,1	2,2	1,3	2,1	1,4	3,0	2,1	2,4	2,5
Однос куповине према продаји и доспећу	1,2	7,5	1,5	1,4	1,3	1,1	1,2	1,0	1,0	1,5
Учешће у укупном промету на Београдској берзи	6,1%	6,7%	33%	9,4%	5,1%	11,9%	13,5%	6,1%	8,5%	16,6%

Извор: Народна банка Србије и Београдска берза.

Трошкови настали у вези с куповином, продајом и преносом хартија од вредности у које је уложена имовина фонда (накнаде централног регистра, берзанске накнаде, пореске обавезе), као и трошкови текућег одржавања непокретности у које је уложена имовина фонда, наплаћују се из имовине добровољног пензијског фонда. Остали непоменути трошкови наплаћују се из имовине друштва за управљање.

Укупан износ трансакционих трошкова у првом тромесечју 2024. године износио је 3,2 милиона динара (1,1 милион динара у претходном тромесечју), при чему су највећи удео у укупним трансакционим трошковима имале брокерске накнаде и накнаде централног регистра.

Преглед трансакционих трошкова
(у млн RSD)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024. Т1
Укупно	5,6	7,3	10,5	8,3	17,2	10,3	4,8	5,9	6,2	3,2
Брокерске накнаде	1,3	2,3	4,4	3,0	8,0	3,7	0,7	1,0	1,5	1,6
Накнаде кастоди банке	2,0	2,0	1,9	1,8	3,1	2,3	1,6	1,4	2,4	0,6
Берзанске накнаде	0,8	1,0	1,8	1,3	1,9	1,3	0,5	0,6	0,7	0,1
Накнаде централног регистра	1,6	2,0	1,8	1,6	3,4	2,2	1,7	2,8	1,7	0,9
Остали трошкови	-	0,0	0,6	0,6	0,7	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0

Извор: Народна банка Србије.

7. Број и структура корисника

На крају првог тромесечја 2024. године, у фази акумулације¹⁰ налазила су се 222.553 корисника¹¹ (за 1.839 више него у на крају 2023), који имају 307.501 закључен уговор о чланству¹² у добровољним пензијским фондовима (за 2.680 више него на крају 2023).

Учешће корисника услуга пензијских фондова у укупном броју запослених лица у Републици Србији износи 9,6%.¹³

Број уговора и корисника
(у хиљадама)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024. Т1
Број уговора	258,1	250,5	253,9	261,7	275,8	279,5	288,7	294,5	304,8	307,5
Број корисника	190,5	183,6	185,4	192,3	201,6	205,0	210,7	215,5	220,7	222,6
Удео активних корисника у укупном броју корисника	25,3%	28,5%	33,6%	33,4%	34,4%	35,3%	35,9%	36,5%	36,1%	36,2%

Извор: Народна банка Србије.

Износ акумулираних средстава зависи од висине уплата, приноса које остварују фондови, висине накнада и дужине периода акумулације средстава, тако да се с повећањем износа доприноса и периода акумулације средстава, уз приносе које фондови остварују, повећава и износ просечних средстава на индивидуалним рачунима чланова. Просечан износ акумулираних средстава на рачунима чланова (који су до сада најмање једном уплатили допринос) износио је 278,8 хиљада динара на крају првог тромесечја 2024. године.

Просечан износ акумулираних средстава на крају периода
(у хиљадама RSD)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024. Т1
	179,4	200,6	219,3	235,8	239,9	257,4	260,0	249,6	271,7	278,8

Извор: Народна банка Србије.

¹⁰ Чланство у фонду дели се на две фазе – фазу акумулације (период у коме се уплаћују средства) и фазу повлачења средстава (период када члан повлачи акумулирана средства).

¹¹ Број корисника је број особа које су чланови добровољног пензијског фонда (или фондова). Овај број је мањи од броја уговора о чланству, с обзиром на то да знатан број корисника има више од једног закљученог уговора о чланству у истом или у различитим фондовима.

¹² Број уговора о чланству је збир броја индивидуалних уговора о чланству и броја чланова свих пензијских планова.

¹³ Извор броја запослених лица: Народна банка Србије.

На крају првог тромесечја 2024. године број корисника који су чланови два или више фондова износио је 45.030, или 20,2% укупног броја корисника. Структура корисника по полу и износу њихових средстава није се знатно променила у односу на претходне периоде. Већину чине мушкарци, који у укупном броју корисника учествују са 57%.

Број корисника по броју фондова у којима су чланови
(у јединицама)

Број фондова	Број корисника
1	177.523
2	38.654
3	6.027
4	322
5	19
6	6
7	2
Укупно	222.553

Извор: Народна банка Србије.

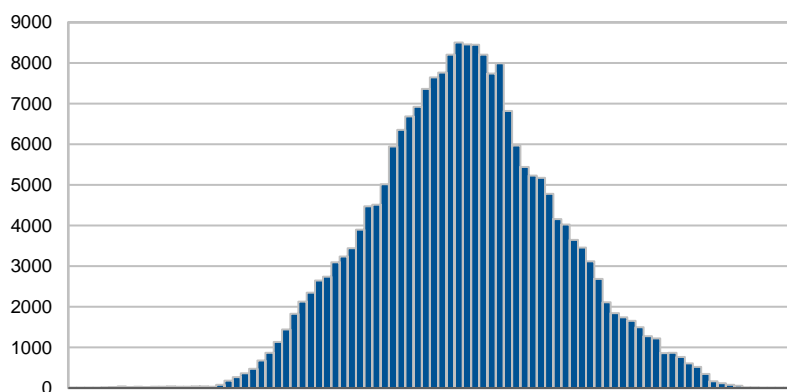
Број корисника по броју закључених уговора о чланству
(у јединицама)

Број уговора	Број корисника
1	158.690
2	49.619
3	9.578
4	3.190
5	1.017
6	295
7	118
8	28
9	6
10	12
Укупно	222.553

Извор: Народна банка Србије.

Расподела корисника и акумулираних средстава по годинама живота

(у јединицама, односно у RSD)

	0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Број корисника	217	561	11,546	39,039	76,381	61,539	32,752
Износ средстава (млн)	9.59	22.30	786.12	5,754.67	21,967.13	20,417.13	5,906.08
Просечна средства	44,194	39,750	68,086	147,408	287,599	331,775	180,327

Извор: Народна банка Србије.

Просечна старост корисника добровољних пензијских фондова на крају првог тромесечја 2024. године износила је око 48 година (као и на крају 2023), с тим да је највише корисника старости од 40 до 60 година (64%). Исто тако, проценат корисника који су старији од 53 године сличан је као у претходним годинама и износи 31,6%, док је проценат корисника старијих од 58 година 18,7%.

8. Уплате, исплате и пренос средстава

Укупан износ нето уплата доприноса у добровољне пензијске фондове у првом тромесечју 2024. године износио је око 1,2 милијарде динара.

У првом тромесечју 2024. године нето уплате доприноса износиле су око 1,2 милијарде динара.

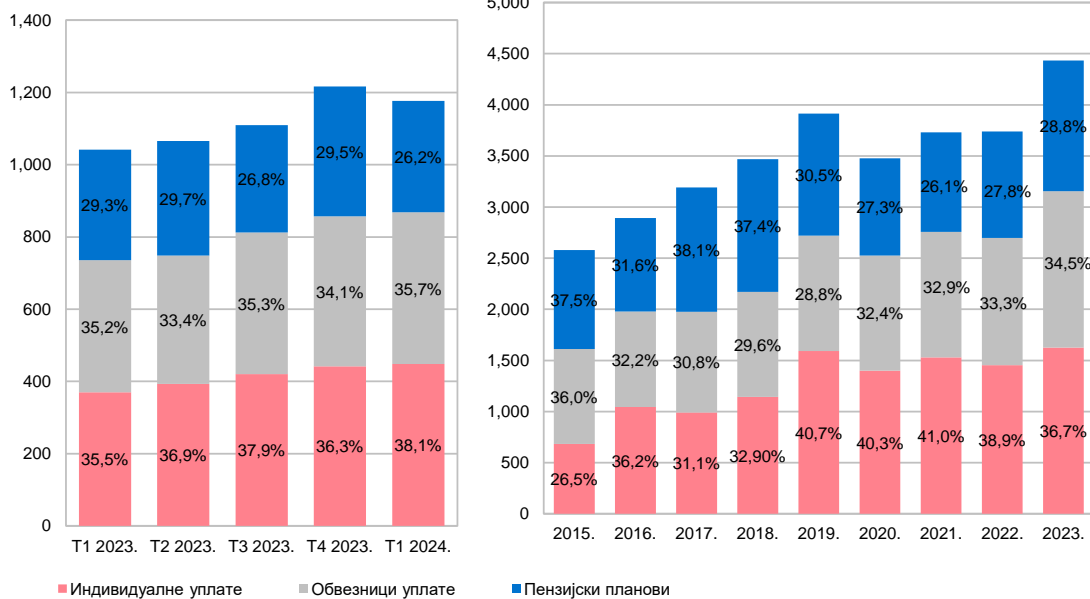
Укупне уплате доприноса у фондове (у млрд RSD)

2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024. Т1
2,58	2,89	3,19	3,47	3,92	3,48	3,73	3,74	4,43	1,18

Извор: Народна банка Србије.

У првом тромесечју 2024. године, од укупних уплата доприноса, 38,1% односи се на индивидуалне уплате, 35,7% на уплате послодаваца који као обвезници уплате својим запосленима уплаћују доприносе у пензијски фонд, а 26,2% на уплате доприноса преко пензијских планова.

Обим и структура укупних уплата доприноса (у млн RSD, односно у %)

Извор: Народна банка Србије.

У првом тромесечју 2024. године, осим раста индивидуалних уплата, расте и број уплата које реализују послодавци који уплаћују средства у фонд за своје запослене. Запослени и послодавци на тај начин остварују уштеде, с обзиром на то да се уплата пензијског доприноса у добровољне пензијске фондове из средстава послодавца ослобађа плаћања пореза на доходак грађана и доприноса за обавезно социјално осигурање до износа од 8.101¹⁴ динар по запосленом месечно, као и да се уплате у истом износу које послодавац врши путем административне забране, обуставом и плаћањем из зараде запосленог ослобађају плаћања пореза. Наведене олакшице, које

¹⁴ На основу одлуке Владе Републике Србије, једном годишње се овај износ усклађује с висином инфлације у претходној години. Од фебруара 2024. године тај износ је 8.101 динар.

је прописала држава, представљају додатни вид стимулације за запослене и послодавце како би један део издвајања за зараде усмерили ка штедњи у добровољним пензијским фондовима.

Укупан износ исплата средстава члановима који су испунили прописане услове износио је 521,8 милиона динара у првом тромесечју 2024. године.

У првом тромесечју 2024. године укупне исплате члановима износиле су 521,8 милиона динара.

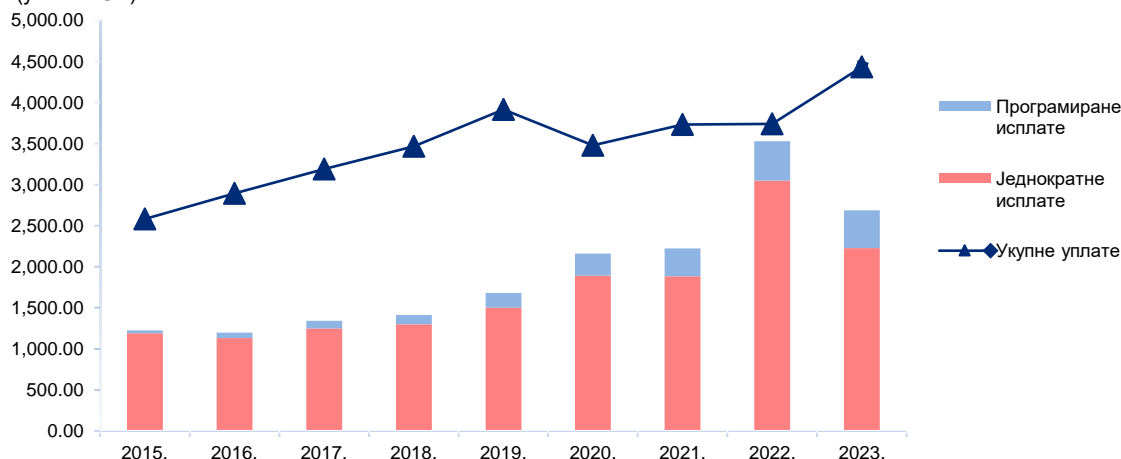
Укупне исплате средстава члановима фондова (у млн RSD)

2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024. Т1
1226,2	1195,6	1342,4	1412,0	1679,8	2.159,6	2.223,5	3.530,1	2.685,6	521,8

Извор: Народна банка Србије.

Једнократне исплате чиниле су 77% укупних исплата, док су програмиране исплате средстава чиниле 23%. С повећањем периода акумулације средстава и суме средстава на рачунима може се очекивати раст удела програмираних исплата и других прописаних начина повлачења (нпр. куповина анuitета).

Упоредни преглед уплата и исплата средстава (у млн RSD)

Трансфери представљају пренос акумулираних средстава члана из једног фонда у други. Члан фонда може пренети део или сва средства, при чему кастоди банци плаћа само стварне трошкове преноса. Укупан износ пренетих средстава у други фонд у првом тромесечју 2024. године износио је 100,9 милиона динара.

У првом тромесечју 2024. године трансфери су износили 100,9 милиона динара.

Укупни трансфери између фондова (у млн RSD)

2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024. Т1
219,7	267,5	263,0	229,7	210,3	252,6	199,0	748,4	260,0	100,9

Извор: Народна банка Србије.